

Cuprins

Nota autorului	5
Abrevieri	7
Introducere	13
1. O figură controversată — scurtă privire asupra receptării ecleziale și savante a lui Dionisie	13
<i>Excurs: Câteva cuvinte despre teoriile conspirației</i>	23
2. <i>Corpusul Dionisian</i> — mistică creștină și mistagogie monahală	30
Capitolul 1. Mistica creștină a lui Dionisie Areopagitul ..	37
1. <i>Epistola X, „Către apostolul Ioan în insula Patmos”,</i> ca introducere la <i>Corpusul Dionisian</i> — răspuns la literatura apocaliptică și practicile vizionare, adresat unui public monahal	37
2. <i>Ierarhia Cerească</i> — coordonarea între cer, liturghie și suflet, temă din literatura ascetică a vechiului creștinism sirian	53
3. „Arhitectura” Bisericii liturghisitoare în <i>Ierarhia</i> <i>Bisericească</i> — „parantezele” întregii vieți creștine ...	63
4. <i>Numirile Divine</i> — note asupra anticipării eshatologice și „paternității duhovnicești” ca ilustrare a Treimii ..	68

5. <i>Teologia Mistică</i> — urcușul pe „Muntele Bisericii” pentru apropierea de Lumina lui Hristos, <i>Shekinah</i>	74
6. Întregesc contextul <i>Teologiei Mistice</i> — <i>Epistolele I-V</i> și Hristos ca „Deodată”, <i>Exaiphnēs</i>	82
7. Un răspuns criticilor — „tiparul” revelat al cultului public și al rugăciunii private	92
8. O ilustrare finală — mozaicul Schimbării la Față de la mănăstirea Sfânta Ecaterina de la Sinai	99
Capitolul 2. Misterul lui Dumnezeu — transcendență și prezență	103
1. Extaze reciproce — o prefață	105
2. Unul și multiplul în Dumnezeu — diferențele divine	110
2.1. Dumnezeu <i>in se</i> — Unul și Trei	113
2.2. Dumnezeu <i>ad extra</i> — diferențele divine și imanența	119
2.2.1. <i>Proodos</i> — un Dumnezeu diminuat?	119
2.2.2. <i>Dynamis</i> și <i>energeia</i>	126
2.3. <i>Pronoia</i> — iubirea lui Dumnezeu în mișcare	130
2.3.1. <i>Erōs</i> -ul divin	137
2.3.2. <i>Kinēsis</i>	140
3. Numirile — icoane noționale, ecouri ale lui Dumnezeu ca Providență	143
4. Rezumat	149
Capitolul 3. Misterul creaturii — spre asemănarea și unirea cu Dumnezeu	151
Introducere	151
1. Dumnezeu Creatorul	153
1.1. Emanationism?	153
1.2. <i>Logoi</i> -i sau rațiunile divine	162
2. Creatura înzestrată cu rațiune ca oglindă sau analog al energiilor lui Dumnezeu	167
2.1. <i>Analogia</i> creaturii — „măsura proprie”	167

2.1.1. <i>Stasis</i> – repaus pururea-mișcător	170
2.1.2. <i>Kinēsis</i>	172
2.1.2.1. Mișcarea angelică	174
2.1.2.2. Mișcarea umană	180
2.2. <i>Erōs-ul</i> – puterea iubirii	183
2.3. <i>Theoeidēs</i> și <i>theomimēsis</i> – potențial și realizare . .	187
2.3.1. <i>Dynamis</i> și <i>energeia</i>	190
2.3.2. <i>Proodos</i> și <i>pronoia</i> – înaintare și providență . .	193
2.3.3. <i>Gnōsis</i>	196
3. <i>Henōsis</i> – creatura <i>en ekstasei</i>	200
3.1. <i>Aphairesis/apophasis</i> – forța care împinge	205
3.2. <i>Pathōn ta theia</i> – revelarea unei Prezențe	207
3.3. <i>Henōsis</i> – realitate prezentă și nădejde viitoare . .	209
3.3.1. După asemănarea <i>ekstasis</i> -ului divin	209
3.3.2. Energiile divine și <i>henōsis</i> – <i>capax Dei</i> a noastră	210
3.3.3. Promisiunea	212
4. Rezumat	214
Capitolul 4. Misterul lumilor – ierarhie și ierarhii	217
Introducere	217
1. Definiția ierarhiei	219
1.1. O ordine sacră – ierarhia ca <i>taxis</i>	220
1.1.1. Analogul Providenței și realitatea lumilor create	220
1.1.2. Prin porunca lui Dumnezeu – o chestiune de lege	225
1.1.3. <i>Eikōn</i> – ierarhia ca revelare și prezență mântuitoare	229
1.2. Darul Luminii – ierarhia, cunoaștere sfințită (<i>epistēmē</i>)	233
1.2.1. Cunoașterea creației – adevărata <i>physiologia</i> .	233
1.2.2. Minteia lui Hristos	236
1.2.3. Distribuția cunoașterii – o dificultate	239
1.2.4. Cunoașterea – conlucrare și urcuș	239

1.3. <i>Energieia</i> sacră — ierarhia ca proces de conformare cu Providența	241
1.3.1. Ierarhie = <i>theōsis</i> — participare la energiile lui Dumnezeu	241
1.3.2. <i>Theomimēsis</i>	243
1.3.3. Purificare — luminare — desăvârșire	246
2. Ierarhiile	249
2.1. Ierarhia cerească	249
2.1.1. „Lumea inteligibilă” dionisiană	249
2.1.2. O creație în curs de desăvârșire — modelele noastre pentru viața în Dumnezeu	253
2.1.3. Fotagogii noștri	257
2.2. Ierarhia bisericească	258
2.2.1. Vălurile	259
2.2.1.1. Materia	260
2.2.1.2. Mișcarea	262
2.2.1.3. Cuvântul	265
2.2.2. Simbolurile noastre și sesizarea lor	268
2.2.3. Icoana și urcușul — slujitori și sluiți	270
2.2.3.1. Clerul și laicii — o ordonare spațială și spirituală	270
2.2.3.2. De la altar la uși — biserica la rugăciune, icoană a Providenței	273
2.2.4. O viziune gnostică?	277
2.2.4.1. Revelarea unui cosmos îndumnezeit	277
2.2.4.2. Reflectarea și revelarea lui Iisus	280
3. Rezumat	281
Capitolul 5. Misterul și misterele — Hristos și sfintele Taine ca revelare și comunicare a adevăratului Dumnezeu și adevăratului om	285
Introducere	285
1. Sinaiul — imaginea urcușului și tipul Bisericii	288
2. Misterul — economia lui Dumnezeu în Hristos	299
2.1. În afara ușilor — căderea și diavolul	299

2.2. Întruparea — restaurarea ființării noastre în Iisus și temeiul ierarhiei bisericești	306
3. Misterele — de la uși la altar	312
3.1. Botezul — misterul intrării și prima treaptă a urcușului	315
3.1.1. Ritul	316
3.1.2. <i>Theōria</i> și un cuvânt despre <i>noēta</i>	317
3.1.3. Contemplarea — o triplă realitate și revelare	321
3.1.3.1. Sufletul — mișcarea rectilie	321
3.1.3.2. Hristos	322
3.1.3.3. Icoană a Providenței	324
3.2. Euharistia — luminare și „Taina Tainelor”	325
3.2.1. Misterul central	325
3.2.2. Recapitularea Providenței, a lui Hristos și a umanității	326
3.2.3. Ritul	329
3.2.4. <i>Hyp’opsin</i> — recunoașterea unei prezențe reale	330
3.2.5. Mișcarea în spirală	335
3.3. Sfântul Mir — unirea	336
3.3.1. Modul circular	336
3.3.2. Triplele urcușuri ale clerului	337
3.3.3. Oglinda îngerilor	340
3.3.4. Iisus, legătura și sfințirea noastră	341
4. De la altar la uși	343
4.1. Slujitori și slujiți	343
4.1.1. Structura	343
4.1.2. Clericalism sau harismatism?	344
4.1.2.1. Argumente pentru o interpretare clerical-harismatică	344
4.1.2.2. Argumente împotriva unei interpretări clerical-harismatice	346
4.1.2.3. O ambiguitate care rămâne	349
4.2. Misterul înmormântării — încă o dată în afara ușilor; eshatologia lui Dionisie	352

4.2.1. Corectă formal	352
4.2.2. Coerentă cu <i>Ierarhia Bisericească</i>	353
4.2.3. Coerentă cu <i>Corpusul Dionisian</i> ca întreg	355
4.2.4. Un răspuns la problemele legii și harului — natura unei icoane	357
4.2.5. Învierea ca împlinire a icoanei	357
5. Rezumatul <i>Ierarhiei Bisericești</i> și al <i>Corpusului Dionisian</i> .	360
5.1. Un șir de icoane	360
5.2. Iisus, prezența lui „Deodată”	364
5.3. Unitatea <i>Corpusului Dionisian</i> în <i>Ierarhia Bisericească</i> .	366
5.4. O viziune creștină	369
Capitolul 6. Predecesori ai lui Dionisie: Evagrie și Macarie	371
Introducere	371
1. Dionisie și deșertul egiptean	371
2. Dionisie și Evagrie Ponticul	376
2.1. <i>Corpusul Dionisian</i> — un „origenism neoplatonizat”? .	377
2.2. Dionisie și Evagrie despre natura cunoașterii ființiale — <i>ekstasis</i> vs. <i>katastasis</i> ?	381
2.3. Eshatologie sau extaz? Dionisie și Evagrie despre experiența lui Dumnezeu	384
2.4. Misterul Bisericii — liturghia veșnică	389
2.5. Dionisie și origenismul siro-palestinian	392
3. Sursele lui Dionisie în tradiția ascetică siriană	398
3.1. „Singuratici”, „fii ai legământului” și „mesalieni” .	398
3.2. <i>Cartea Treptelor</i>	405
3.3. <i>Omiliile Macariene</i>	409
3.4. Între Macarie și <i>Corpusul Dionisian</i> — notițe despre „biserica mică” în secolele V și VI	426
Rezumat	432
Rezumat și concluzii	435
1. Recunoașterea Bisericii — receptarea <i>Corpusului Dionisian</i> .	435
2. Elementele sintezei dionisiene	439

3. Icoana Misterului	441
3.1. Transfigurarea lumii sensibile	441
3.2. Un cerc „deschis”	442
3.3. Hristos — Centrul infinit	444
4. O inadecvare moștenită	445
5. O fidelitate dominantă	446
6. O influență durabilă	448
6.1. Asupra evlaviei și literaturii ascetice — schiță a traiectoriei dionisiene	451
6.2. Asupra identității de sine a <i>oikoumene</i> -i creștine .	470
7. Un ultim cuvânt și o scurtă speculație	473
Bibliografie	483